

СТАНОВИЩЕ

от проф. д-р Снежана Христова Николова,
Шуменски университет „Епископ Константин Преславски”

на дисертационен труд за присъждане на образователната и научна степен „доктор”
в област на висше образование: 1. Педагогически науки
професионално направление: 1.2. Педагогика
докторска програма: Специална педагогика

Автор: Мария Иванова Димитрова

Тема: Ресурсно подпомагане на ученици със специални образователни потребности, включени в общообразователната среда

Научен ръководител: доц. дпн Жана Атанасова Янкова, Пловдивски университет „Паисий Хилендарски”

1. Общо представяне на процедурата и докторанта

Със заповед на Ректора на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски” (ПУ) съм определена за член на научното жури за осигуряване на процедура за защита на дисертационен труд на тема **„Ресурсно подпомагане на ученици със специални образователни потребности, включени в общообразователната среда”** за придобиване на образователната и научна степен „доктор” в област на висше образование 1. Педагогически науки; професионално направление: 1.2. Педагогика, докторска програма: „Специална педагогика”. Автор на дисертационния труд е Мария Иванова Димитрова – докторантка в редовна форма на обучение към катедра „Педагогика и управление на образованието” на Педагогическия факултет при Пловдивския университет „Паисий Хилендарски”, с научен ръководител доц. дпн Жана Атанасова Янкова.

Представеният от Мария Иванова Димитрова комплект материали е на хартиен и електронен носител и е в съответствие с изискванията на ЗРАСРБ и Чл.36 (1) от Правилника за развитие на академичния състав на ПУ. Комплектът включва всички необходими документи.

Докторантката е приложила 5 публикации във връзка с темата на дисертационната разработка, поместени в различни сборници.

Мария Иванова Димитрова има дипломи за завършена ОКС бакалавър по Специална педагогика (професионална квалификация – логопед и специален педагог за лица с умствена изостаналост); за ОКС бакалавър по Психология и за ОКС магистър по Приложна психология от Пловдивския университет „Паисий Хилендарски”.

2. Актуалност на тематиката

Дисертационният труд е посветен на значим за България социално-педагогически проблем, отнасящ се до преминаването от интегрирано обучение към приобщаващо образование и до все по изразената тенденция, определена от докторантката като „...взаимодействие между учител – ресурсен учител – психолог – логопед – слухово-речеви рехабилитатор – педагог на зрително затруднени ученици – родител от гледна точка на водещия фактор – субекта – ученика със специални образователни потребности, обучаващ се интегрирано”. За целите на разработката, Димитрова насочва своите интереси и проучвания към нагласите на педагогическите специалисти, родителите и учениците в норма към ресурсното подпомагане на учениците със специални образователни потребности в общообразователна среда.

3. Познаване на проблема

В дисертационния труд се демонстрира относително добро познаване на български и чуждестранни публикации по темата. Димитрова познава нормативната уредба и новите постановки в ЗПУО отнасящи се до приобщаващото образование на учениците със специални образователни потребности. В разработката са посочени 119 източника, от които 65 на кирилица и 54 на латиница.

4. Методика на изследването

Методите, които Димитрова е подбрала за своето изследване са релевантни на формулираните от нея цел и хипотези, а именно:

✓ методи на теоретични изследвания – постига се задълбочено проучване на литературните източници по изследваната проблематика;

✓ методи на емпирични изследвания – разработена авторска батерия от анкети, чрез които е събран богат емпиричен материал;

✓ методи за статистическа обработка на резултатите от изследванията –клъстерен анализ за проверка на първичните данни; факторен анализ за определяне на съществуващи корелации; анализ за установяване на процентно съотношение на отговорите при различните въпросници; дисперсионен анализ за проверка на хипотези и корелационен анализ за установяване на статистическа значимост.

5. Характеристика и оценка на дисертационния труд и приносите

Дисертационният труд е с обем 284 страници, от които 230 страници основен текст; 9 страници библиография и 45 страници приложения. В структурно отношение се състои от увод, три глави, изводи, заключение, литература и приложения.

Уводът е посветен на същественото значение на ресурсното подпомагане в образователния процес на учениците със специални образователни потребности в общообразователна среда. Обосновава се избора на тема за дисертационното изследване като се поставя акцент върху хуманизацията в образованието.

В първа глава е осъществен теоретичен анализ по проблемите на появата и развитието на ресурсното подпомагане на учениците със специални образователни потребности. Представени са международни документи, имащи отношение към интегрираното обучение, приобщаващото образование и ресурсното подпомагане. Коректно е представен понятийния и терминологичен апарат според българските нормативни документи, както и класификацията на децата със специални образователни потребности. В отделен параграф са представени нагласи на педагозите към ресурсното подпомагане на учениците със специални образователни потребности.

Втора глава е свързана с дизайна на емпиричното изследване – определени са обекта и предмета на изследването; конкретизирани са целите и задачите; определени са четири хипотези, една нулева и една алтернативна хипотеза. Подробно са описани използваните в дисертационната разработка методи на изследване, съответната методология с критерии и показатели в проучването и общия брой изследвани лица (общо 753 директори, учители, специалисти, родители и ученици).

Трета глава е посветена на анализ на резултатите. С голям брой диаграми и таблици са визуализирани резултатите, които са придружени и от съответен анализ. В отделни параграфи (според вида на анализа) са представени получените от проведеното изследване резултати и коректно са анализирани и обобщени.

6. Преценка на публикациите и личния принос на докторанта

Димитрова представя 5 публикации по темата на дисертационната разработка, 2 от тях поместени в сборници от студентски научни форуми с международно участие на Педагогически факултет на ПУ „Паисий Хилендарски” и 3 – в сборници с научни статии от конференции на Асоциацията на професорите от славянските страни /АПСС/. Съдържанието на три от публикациите е предимно с теоретичен характер. В две от публикациите са представени резултати от анкетни проучвания, свързани с нагласите към ресурсното подпомагане на ученици със специални образователни потребности и с предимствата и недостатъците на ресурсното подпомагане. Четири от публикациите са самостоятелни, а една е в съавторство с научния ръководител на докторанта.

7. Автореферат

Авторефератът е в обем от 55 страници. В него са включени актуалност на изследвания проблем и мотивите за избора му. Коректно са отразени трите глави на разработката със съответните параграфи, изводите и препоръките. Обективно са отразени основните резултати от проведеното изследване, представени и анализирани в детайли в дисертацията.

8. Препоръки за бъдещо използване на дисертационните приноси и резултати

Към дисертацията могат да се отправят някои бележки и препоръки:

✓ Според мен, разработката би спечелила ако в теоретичната част се представят научните схващания на повече български автори работещи в сферата на специалната педагогика, респективно – по проблемите на приобщаващото образование на деца и ученици със специални образователни потребности.

✓ Считам, че пети параграф на първа глава е несъразмерно дълъг (35 страници) в сравнение с останалите параграфи (които са поместени на 5 – 10 страници). Ненужно се разглежда понятието „личност” в съвременен и ретроспективен ракурс (с. 39). Прекомерно подробно са представени социално-психологични проблеми като Аз-концепцията (с. 39), теориите за стигмата (с.43), концепцията за атитюда (с. 53), като се има предвид, че заглавието на този параграф е „Нагласи на педагогическите специалисти към ресурсното подпомагане на ученици със специални образователни потребности в процеса на обучение”.

✓ Би било подходящо ако броят на хипотезите е по-малък, като например се обединят хипотези 2 и 3.

Към докторантката имам и два въпроса:

✓ Как бихте обяснили доминиращото положително мнение относно нагласите към ресурсното подпомагане (97% подкрепа на директори и над 80% на учители от общообразователните училища) и мнението им, че са налице недостатъци на ресурсното подпомагане (77% при директорите и над 80% при учителите) от една страна и мнението им, че ресурсното подпомагане има повече слаби страни (от 44% до 58%) и дефицити (от 77% до 85%)?

✓ Има ли връзка, според Вас между начина по който се „случва” подпомагането на учениците със специални образователни потребности в България и трудностите в процеса на обучението им в общообразователна среда?

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Дисертационният труд притежава свои достойнства в теоретично и практико-приложно отношение и отговаря на всички изисквания на Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ), Правилника за прилагане на ЗРАСРБ и съответния Правилник

на ПУ „Паисий Хилендарски“. Описаното изследване е на необходимото научно равнище без претенции да бъде изключително постижение. Представените материали и дисертационни резултати съответстват на специфичните изисквания на Педагогическия факултет, приети във връзка с Правилника на ПУ за приложение на ЗРАСРБ.

Поради гореизложеното, давам своята **положителна оценка** за проведеното изследване, представено от рецензираните по-горе дисертационен труд, автореферат, постигнати резултати и приноси, и **предлагам на почитаемото научно жури да присъди образователната и научна степен „доктор“** на **Мария Иванова Димитрова** в област на висше образование: 1. Педагогически науки; професионално направление: 1.2. Педагогика, докторска програма: „Специална педагогика“.

09.09.2016 г.

Изготвил становището:

/проф. д-р Снежана Николова/